

АҲОЛИНИНГ ТУРМУШ ДАРАЖАСИНИ ЯХШИЛАШ МАСАЛАЛАРИ

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17797163>

Худойкулов Тўра Мусурмонович

*Денов тадбиркорлик ва педагогика институти, Рақамли иқтисодиёт
кафедраси ўқитувчиси*

Аннотация: Ушбу мақолада аҳолининг турмуш даражасини ошириш масалалари ижтимоий-иқтисодий нуқтаи назардан таҳлил қилинган. Ўзбекистонда амалга оширилаётган иқтисодий ислохотлар, бандлик сиёсати, таълим ва соғлиқни сақлаш тизимларидаги ўзгаришлар аҳолининг турмуш сифатини оширишга хизмат қилаётгани таҳлил қилинган. Мақолада аҳоли турмуш даражасини янада юксалтириш учун камбағалликни камайтириш дастурларини кенгайтириш, инсон капиталини ривожлантириш, соғлиқни сақлаш ва таълим сифатини ошириш, шунингдек, ижтимоий инфратузилмани модернизация қилишга қаратилган таклиф ва тавсиялар илгари сурилган.

Калит сўзлар: аҳоли турмуш даражаси, ижтимоий фаровонлик, иқтисодий ривожланиш, реал даромадлар, аҳоли даромадлари, камбағаллик даражаси, камбағаллик чегараси, ижтимоий инфратузилма, бандлик, меҳнат бозори, ахборотлашган иқтисодиёт, инсон капитали, таълим сифатини ошириш, соғлиқни сақлаш тизими, уй-жой сиёсати.

ISSUES OF IMPROVING THE STANDARD OF LIVING OF THE POPULATION

Khudoikulov Tura Musurmonovich

*Denov Institute of Entrepreneurship and Pedagogy,
Teacher of the Department of Digital Economy*

Abstract. This article analyzes the issues of improving the standard of living of the population from a socio-economic point of view. It is analyzed that the economic reforms, employment policy, changes in the education and healthcare systems being implemented in Uzbekistan serve to improve the quality of life of the population. The article puts forward proposals and recommendations aimed at expanding poverty reduction programs, developing human capital, improving the quality of healthcare and education, as well as modernizing social infrastructure in order to further improve the standard of living of the population.

Key words: *standard of living of the population, social welfare, economic development, real incomes, incomes of the population, poverty level, poverty line, social infrastructure, employment, labor market, information economy, human capital, improving the quality of education, healthcare system, housing policy.*

КИРИШ

Аҳолининг турмуш даражаси мамлакат ижтимоий-иқтисодий ривожланишининг асосий мезонларидан бири ҳисобланади. Турмуш даражаси даражаси одамларнинг даромадлари, истеъмоли даражаси, бандлик, саломатлик, таълим имкониятлари, уй-жой шароити ва ижтимоий ҳимоя билан белгиланади. Шу боисдан, ҳар бир давлат аҳолининг турмуш сифатини оширишни стратегик вазифа сифатида белгилайди.

Ўзбекистонда сўнгги йилларда иқтисодий ислохотлар, саноат ва хизматлар соҳасининг кенгайиши, инфратузилманинг ривожланиши аҳолининг турмуш даражасини ошириш учун янги имкониятлар яратмоқда. Аммо аҳоли турмуш даражасини янада юксалтириш учун ҳал этилиши лозим бўлган бир қатор долзарб масалалар мавжуд.

Аҳоли турмуш даражасининг назарий асослари

Турмуш даражаси — аҳолининг иқтисодий ва ижтимоий фаровонлигини ифодаловчи комплекс кўрсаткичлар мажмуидир. У қуйидагилар билан белгиланади:

реал даромадлар;
истеъмоли саватининг қиймати;

ижтимоий инфратузилмага
етарлилик даражаси;

соғлиқни сақлаш ва таълим
хизматларидан фойдаланиш
имконияти;

уй-жой шароити;

экологик муҳит;

меҳнат шароитлари.

Турмуш даражаси кўрсаткичлари
Илмий адабиётларда қуйидаги
асосий индекслар қўлланилади:

Истеъмоличилар нархи индекси
(CPI);

Аҳолининг реал истеъмоли қилиш
даражаси;

Камбағаллик даражаси ва
камбағаллик чегараси;

Жини коэффициенти (даромадлар
тенгсизлиги);

Инсон ривожланиш индекси
(HDI).

Ушбу кўрсаткичлар аҳолининг
иқтисодий имкониятлари ва соғлом
турмуш шароитларини акс эттиради.

Ўзбекистонда аҳоли турмуш
даражасининг ҳозирги ҳолати

Даромадлар ва камбағаллик
даражаси

Ўзбекистонда охириги йилларда
аҳолининг реал даромадлари ўсиш
тенденциясига эга. Шунга қарамай:

• камбағалликни қисқартириш асосий иқтисодий мақсадлардан бири бўлиб қолмоқда;

• айрим ҳудудларда даромадлар тенгсизлиги юқори даражада.

Бандлик ва меҳнат бозори

• Янгидан иш ўринлари яратилаётган бўлса-да, меҳнат бозори ҳали тўлиқ рақобатбардош эмас.

• Ёшлар ва аёллар бандлиги муҳим муаммо сифатида қолмоқда.

Социал инфратузилма ривож

• Ҳудудларда соғлиқни сақлаш ва таълим хизматлари сифатини яхшилаш бўйича ислохотлар амалга оширилмоқда.

• Қишлоқ ҳудудларида инфратузилма муаммолари сақланиб қолмоқда.

Аҳоли турмуш даражасини яхшилаш масалалари

Даромадлар тенгсизлигини камайтириш

Даромадлар орасидаги катта фарқ:

ижтимоий ноустуворликка,

камбағаллик қатламининг қайта такрорланишига,

иқтисодий ўсиш суръатларининг пасайишига олиб келади.

Шу боисдан:

• адолатли солиқ сиёсати,

• ижтимоий ҳимояни кучайтириш,

• кам даромадли уй

хўжаликларини қўллаб-қувватлаш муҳим.

Сифатли бандликни таъминлаш

Масалалар:

норасмий меҳнат улуши юқори;

меҳнат бозорида рақобат паст;

замонавий касбларга талаб ортиб

бормоқда, аммо касб-ҳунар таълимининг имкониятлари чекланган.

Соғлиқни сақлаш сифатини ошириш

Аҳоли саломатлиги турмуш даражасига тўғридан-тўғри таъсир қилади:

• тиббий хизматнинг қамрови паст ҳудудлар мавжуд;

• профилактика ишлари етарли эмас;

• хусусий тиббиётдан фойдаланиш қиммат.

Уй-жой шароити ва коммунал хизматлар

аҳолининг катта қисми ижара уйда яшайди;

ипотека имкониятлари чекланган;

коммунал хизматлар сифатини яхшилаш талаб этилади.

Таълим сифатини ошириш

Замонавий иқтисодиётда инсон капитали муҳим ўрин тутади:

• таълим муассасаларининг моддий-техника базаси фарқ қилади;

• қишлоқ ва шаҳар бўйича катта тафовутлар мавжуд.

Турмуш даражасини ошириш бўйича таклиф ва тавсиялар

Иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш

кичик бизнес ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш;

солиқ юкини оптималлаштириш;

инвестиция муҳитини яхшилаш.

Камбағалликни камайтириш
дастурларини кенгайтириш
субсидиялар;
қайта тайёрлаш курслари;
тил ва касб-хунар ўқув
марказларини кўпайтириш.

Меҳнат бозорини модернизация
қилиш

рақамли иқтисодиёт соҳасида иш
ўринлари яратиш;

ёшлар бандлигини қўллаб-
қувватлаш дастурлари.

Соғлиқни сақлаш ва таълимга
сарфларни ошириш

- давлат-хусусий шерикчилигини
кенгайтириш;

- тиббий хизмат сифатини назорат
қилиш;

- ўқитувчилар ва врачларнинг иш
ҳақини рақобатбардош даражада
ошириш.

Уй-жой сиёсати
арзон уй-жой қурилишини
кўпайтириш;
ипотека шартларини яхшилаш;
коммунал инфратузилмани
модернизация қилиш.

Хулоса. Аҳоли турмуш
даражасини ошириш ҳар бир мамлакат
учун стратегик вазифадир. Ўзбекистон
шароитида даромадлар тенгсизлигини
камайтириш, сифатли бандликни
таъминлаш, таълим ва соғлиқни
сақлаш сифатини ошириш, уй-жой
инфратузилмасини ривожлантириш
муҳим йўналишлардан ҳисобланади.
Иқтисодий ўсиш билан бир қаторда,
ижтимоий сиёсатнинг самарали амалга
оширилиши аҳолининг фаровонлиги
ва турмуш сифатини янада
юксалтиришга хизмат қилади.

АДАБИЁТЛАР:

1. https://iqtiso.diyot.tsu.e.uz/sites/default/files/maqolalar/9_Djumanov_Sayitkulova.pdf
2. <https://lex.uz/ru/docs/5157341>
3. <https://yuz.uz/news/aholi-turmush-darajasi-qanday-baholanadi>
4. <https://inlibrary.uz/index.php/archive/article/download/35115/35794/41828>
5. <https://inlibrary.uz/index.php/archive/article/download/35115/35794/41828>